

Семенов В.Ф., д.е.н., проф.
*професор кафедри економіки та управління туризмом
Одеський національний економічний університет*

Білега О.В., к.е.н., доц.
*доцент кафедри менеджменту та управління проектами
Одеська державна академія будівництва та архітектури
м. Одеса, Україна*

СТРАТЕГІЧНЕ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМНИЦЬКИМИ СТРУКТУРАМИ В МЕЖАХ КЛАСТЕРА

Сталий та перспективний розвиток вітчизняної економіки передбачає зростання її конкурентоспроможності як в традиційних, так і нових наукоємних секторах, підвищення якості людського капіталу і динаміки продуктивності праці, випереджальний розвиток високотехнологічних виробництв і перетворення інноваційних факторів в основне джерело економічного розвитку. Рішення цих задач потребує створення інноваційної системи чіткої взаємодії держави, бізнесу, науки і освіти на основі використання підприємницьких структур, що можуть групуватися без опори на майнові зв'язки. Це – інтеграція підприємств для підвищення конкурентоспроможності з застосуванням кластерного підходу, де, на відміну від таких видів інтеграційних утворень як корпорація, холдинг, концерн, консорціум та інші, майнові стосунки не відіграють першочергової ролі. Взаємообумовленість і взаємозв'язки між процесами кластеризації, посилення конкурентоспроможності і прискорення інноваційної діяльності – це новий економічний феномен, який дозволяє протистояти кризі, конкуренції і певним чином відповідати вимогам національного і регіонального розвитку.

Вихід з кризи, коли традиційні методи диверсифікації вже не мають такої віддачі, потрібні кластерні стратегії, які не можуть бути нав'язані згори. Їхнє становлення проходить через

формування фірмами множини партнерств, мережевих структур. У стратегії створення кластерів ініціативи і внески у співробітництво всіх сторін надзвичайно важливі й необхідні. На цій основі місцева й регіональна економіка отримують стимули й підтримку з метою кооперації для реалізації своїх проектів. Таким чином, формулювання, розробка та реалізація стратегії кластерної моделі або функціонування окремого промислового чи будівельного кластера покладається на чесних та ініціативних підприємців, що здатні використати кластерну модель організації бізнесу в якості адекватного інструмента модернізації економіки, що зможуть «кинути виклик» негативним явищам реалій сьогодення.

Чи потрібне в процесі кластеризації застосування стратегічного планування, чи є воно необхідним, доцільним і ефективним? Якщо кластер не має єдиного стратегічного плану, то не виключено, що різні його учасники приймають суперечливі неефективні рішення. Ще більше посилюється гострота проблеми стратегічного планування, коли необхідно поглянути на партнерство між господарюючими суб'єктами, що зв'язані технологічно, як на одну організацію - кластер. Необхідність у стратегічному управлінні пояснюється також виникненням несподіваних змін у зовнішньому оточенні кластера, насиченням попиту на ринку; змінами в технології виробництва як всередині, так і за межами його учасників, несподівана поява конкурентів тощо. В таких ситуаціях традиційні прийоми і досвід не відповідають завданням усунення загроз і використанню нових можливостей.

Процес стратегічного управління підприємницькими структурами в межах кластера, як різновид процесу розробки та прийняття управлінських рішень, за своєю суттю містить традиційні етапи: формулювання місії, аналіз внутрішнього середовища, аналіз зовнішнього оточення, аналіз стратегічних альтернатив та вибір базової стратегії, розробка організаційної структури, реалізація стратегії.

Першим кроком, або відправною точкою, як правило, є перегляд місії підприємства як важливого інструменту керівництва підприємства та його організаторів для визначення довгострокової стратегічної орієнтації підприємства -учасника кластера.

На другому етапі процесу стратегічного управління місія кластера конкретизується в сукупність коротко- та довгострокових цілей. Цільові показники кластера встановлюються, виходячи з його перспектив, поточного становища на ринку і фінансових результатів. Цілі мають бути чітко сформульовані, досяжні, зрозумілі та кількісно вимірювані.

Обґрунтований аналіз зовнішніх перетворень та наслідків їхнього впливу на внутрішнє середовище кластера дозволяє його керівництву підготуватися до змін умов господарювання, розробити необхідні напрямки адаптації. Вплив на зовнішнє середовище не означає і не передбачає зміну макроекономічної ситуації в країні. Він спрямований, у першу чергу, на формування середовища безпосереднього оточення кластера і його учасників - підприємств - споживачів, постачальників, конкурентів, регіональних та місцевих органів влади.

На третьому етапі, після узагальнення результатів внутрішнього становища кластера та його зовнішнього оточення є оцінка стратегічних напрямків діяльності та вибір базової стратегії. Реалізація стратегії передбачає діяльність керівництва, спрямовану на модернізацію, в разі необхідності, системи управління, приведення її до відповідності зі стратегічними цілями, виділення необхідних ресурсів, а також підготовку персоналу. Іншими словами, стратегічне управління формується таким чином, щоб допомогти керівництву кластера і підприємств - учасників кластера передбачати тенденції розвитку бізнесу, відслідковувати зовнішній вплив на організацію.

Для розробки та реалізації власної стратегії кластера як суб'єкта економіки необхідно володіти достатньою економічною масою і високою економічною мобільністю. Економічна маса

повинна дозволити йому більш адекватно і швидко реагувати на потреби покупців: учасникам кластера полегшується доступ до нових технологій, що використовується на різних напрямках господарської діяльності; залучати до інноваційного процесу постачальників і споживачів.

Сьогодні, коли в економіці країни відчувається криза, кластерам немає альтернативи. Їхня інноваційна орієнтованість має зростати і визначати конкурентоспроможність кластерних утворень. Перевагою для посилення інноваційної компоненти в кластерах є особливості їх функціонування: відхід від жорсткого управління, яке характерне для холдингів та інших подібних структур, і перехід до гнучких мережевих структур, які мають можливість підвищити активність авторів інноваційних ідей, адаптивність та сприйнятливність суб'єктів, що реалізують інноваційні ідеї реактивність суб'єктів, що забезпечують фінансовими та іншими ресурсами цей процес. Така гнучка мережева структура забезпечує ефективну трансформацію винаходів в інновації, а інновацій в конкурентні переваги. Враховуючи, що сучасні конкурентні переваги практично повністю зумовлені перевагами в технологіях виробництва, управління, організації просування товарів, успішний розвиток конкурентоспроможної економічної системи можливе при комплексному використанні теорії кластерного механізму і сучасних стратегічних концепцій інноваційного розвитку. Являючись генераторами нових знань, кластери забезпечують високий освітній рівень країни, конкретних регіонів. З'являється можливість координації зусиль і фінансових коштів для створення нового продукту і технологій і виходу з ними на ринок. Конкурентні переваги інноваційних кластерів виявляються значущими в міжнародному масштабі, адже вони створюють переважно експортно-орієнтовану продукцію і технологій, забезпечуючи тим самим стійкість національної економіки до зовнішніх впливів.

Список літератури:

1.Семенов В. Ф., Кластерні структури як чинники зміцнення конкурентних переваг регіону у міжнародних транспортних коридорах/Семенов В. Ф., Білега О.В.//Вісник Прикарпатського університету. Серія: Економіка. – 2012. – С.27-32.

2. Семенов В.Ф. Конкурентні переваги мережових структур кластерного типу: -/Семенов В.Ф., Білега О.В.// Монографія. - Одеса: Атлант ВОІ СОІУ, 2014. – 236 с.